

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

Rek. nr. 416-3079451-83

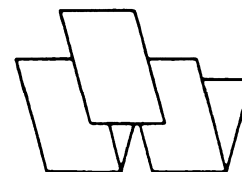
België

P.B.

9160 Lokeren 1

8/4264

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 33
NUMMER 3
SEPTEMBER 2008

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING
VAN DE VLAAMSE VOLKSCULTUUR

INHOUD

EDITORIAAL - Het ei en de teerling	1
WERKING IVV	
Voorstelling Haalbaarheidsstudie en Beleidsplan	3
Danscursus 'Van vissers, kapers en matrozen'	4
Verbroedering der Vlaamse Vendeliers	5
AANKONDIGINGEN—Danspunt Kinderdansdag en Dans.Juweel	6
VERSLAG - Festivalitis	7
VOLKSGBEUIKEN	
Wat is dat met november?	9
AANKONDIGINGEN	
Erfgoeddag 2009 - Inspiratiedag	12
Volkskunde Vlaanderen – Heemdag 2008	13
VOLKSGBEUIKEN	
Halloween	13
VERSLAG - Brabants Landjuweel—Nederland	14
VOLKSDANS - Enkele bronnen voor de geschiedenis	15
PERSONALIA - Ereburger Bountiful—VSA	18
ARCHIVEREN - Bewaren van voorwerpen	19
VERSLAG	
Gildenfeest Hoge Gilderaad der Kempen	22
Studiedag Het Firmament	23
Festival van Schoten	24
SPROKKELINGEN	28
COLOFON	28

SPROKKELINGEN

Weinig nieuws, maar daarom niet minder heuglijk !

■ ■ ■

Weerom gezinsuitbreiding bij het vendelarchief ...

Op 25 juni werd Philip Bogman, opnieuw vader. Een welgemeende proficiat aan de ouders van Fleur.

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 33—nummer 3 – september 2008

Aan dit nummer werkten mee:

Frans De Schutter, Jos De Sloover, Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Marcel Oelbrandt, Jos Van Eyken en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn/haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het abonnementsgeld bedraagt 7,50 euro (binnenland), over te schrijven op bankrekening 416-3079451-83 t.n.v. IVV, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Volkskunst' en het adres van de abonnee. Buitenlandse abonnees betalen 10,50 euro, over te schrijven naar IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB; de overschrijving gebeurt dan aan het tarief voor binnenlandse betalingen.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

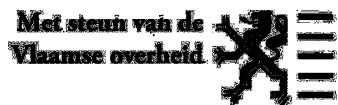
IVV-secretariaat, Markt 40 bus 4, 9160 Lokeren, tel. 0476/355.976,

e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle andere IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven (Viersel), Tel. & Fax 03/475.12.05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be.

EDITORIAAL

HET EI EN DE TEERLING

Bij het ondertekenen van de beheersovereenkomst met de Vlaamse Overheid in februari 2007 verbond het IVV zich tot het uitvoeren van een onderzoek naar zijn bestaansrecht, kortom een haalbaarheidsstudie. Het rapport over deze studie ging op 10 juli ll. naar diezelfde Vlaamse Overheid. Tijd voor reflectie dus.

Geen enkele erkende organisatie ontsnapt aan de geplogenheden van het vak: een beleidsplan met definitie van strategische en operationele doelstellingen is een verplichte oefening. Het beleidsplan 2007 – 2010 van het IVV dateert van 14 augustus 2006. We namen het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie daarin op. De Vlaamse Overheid verankerde deze opdracht in de beheersovereenkomst:

... De Commissie stelt voor om binnen een bepaald tijdsbestek een haalbaarheidsstudie te laten uitvoeren hoe men de werking zal uitbouwen m.b.t. de volksdans en volksmuziek in Vlaanderen. Aangezien het IVV erkend is binnen het Decreet op de Volkscultuur, zal dit project opgezet worden vanuit deze organisatie. Dit moet leiden tot een toekomstgericht plan. Er wordt gedacht aan een samenwerkingsverband van verschillende partners (geen fusie). Heel de sociale context van de volkskunsten (bijvoorbeeld feestcultuur) mag hierbij niet vergeten worden ...

Wij hebben deze haalbaarheidsstudie opgevat als een kwalitatief onderzoek. Belangrijke partners bij de uitwerking waren Kwasimodo (aspect onderzoeksmethodologie: Amand Dewaele), Erfgoedcel Waasland (logistieke ondersteuning: Ode De Sutter), Heemkunde Vlaanderen (voorbeeldfunctie: Alfons Dierickx en Eva Van Hoya), FARO (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed: Marc Jacobs) en vertegenwoordigers van partners in het veld: VVKB (André Couvreur en Theo Smet), VVG (Etienne Vankeirsbilck en Frans Monden), TraVo (Hubert Boone en Katrien Van Craenenbroeck).

We organiseerden een gestructureerd gesprek met vertegenwoordigers van 16 'spelers in het veld'. Daarnaast kregen nog eens 34 andere organisaties een schriftelijke enquête in de bus. De

bedoeling bestond erin het antwoord te formuleren op twee onderzoeksvragen.

Onderzoeksvraag 1

In welke mate willen de mogelijke partners samenwerken aan het vastleggen en de vergelijkende studie van Zuid-Nederlandse volksdansen, volksmuziek, streekdrachten en vendelspelen met het oog op het situeren van dit immaterieel cultureel erfgoed in een breder internationaal kader?

Onderzoeksvraag 2

In welke mate willen de mogelijke partners meewerken aan het doorgeven van Zuid-Nederlandse volksdansen, volksmuziek, streekdrachten en vendelspelen?

Het IVV kreeg ook de opdracht in het rapport een duidelijke visie over archivering te formuleren. Ten slotte moest het IVV haar visie voorstellen i.v.m. mogelijkheden om symbolen en rituelen op een vergelijkende basis te inventariseren en te bestuderen met bijzondere aandacht voor etnisch-culturele diversiteit.

De werkzaamheden begonnen in mei 2007. Iets meer dan een jaar later hebben we ons rapport. Hoe moeten we daar nu tegen aankijken?

Het ei is gelegd, zoveel is zeker. De interviews, zowel als de schriftelijke enquête (met een antwoordpercentage van 61%) bevatten waardevolle gegevens. Ze kunnen dienstig zijn voor al wie binnen de sector werkt en het Vlaams immaterieel cultureel erfgoed een warm hart toedraagt. Uit interviews en enquêtes blijkt dat onze partners ons nog steeds zien als een expertisecentrum waar ze terecht kunnen met specifieke vragen. Het IVV wordt ook nadrukkelijk aanzien als een organisatie die opdrachten moet kunnen en willen opnemen in het belang van diezelfde partners. Herhaaldelijk bieden onze partners vrije toegang aan tot bestaande archieven met het oog op ontsluiting. Tezelfdertijd zijn de verwachtingen in het IVV ook hoog gesteld om mee te werken aan optekenen en verspreiden van wat leeft aan creativiteit binnen volkskunstgroepen. Geregeld verwijzen organisaties ook naar contacten in Wallonië en vragen ze aandacht voor multiculturaliteit in dansvormen en muziek.

Naast het verhaal van het ei, is er ook dat van de teerling. Het ei is gelegd, maar de teerling moet nog geworpen worden. Het rapport over de situering van het IVV binnen de erfgoedsector opent een poort op

weerstaan om de meisjes met hun solo-bravourenummers te overtreffen, een maneuver dat de meisjes beantwoordden met pirouettes, snel draaiend het podium overstekend. Van op de publieksbanken viel het op dat wat de groep aan Russische danstraditie bracht, steunt op ritmes die ons welbekend zijn, waaronder wals en polka.

De klok sloeg al bijna middernacht. Zonder het zelf te beseffen was er 3,5 uur werelddans aan ons voorbijgegaan.

Zoals al eerder vermeld trad er de laatste avond geen Vlaamse groep meer op. Hoe kadert Vlaamse volkskunst optimaal op een podium waar continent na continent aan bod komt? Wie naar Schoten komt, doet dat met een open geest, benieuwd naar wat leeft aan dans, muziek en beweging buiten onze grenzen. Deze belangstelling helpt ons reflecteren over onze eigen eeuwenoude traditie. Het IVV tekende de voorbije 45 jaar 160 traditionele dansen op en meer dan 50 'nieuwe' creaties werden aan dit repertoire toegevoegd. Voeg hierbij de 6 uitgaven van 'Vendel Nu' en een waardevol rijkelijk geïllustreerd boek 'Streekdrachten in Onze Gewesten'. Het IVV is lang niet de enige speler op het groene veld van het immaterieel cultureel erfgoed. Hubert Boone verzamelde de voorbije jaren meer dan 600 authentieke dansmelodieën in Brabantse gemeenten: polka, wals, schottisch, mazurka, redowa en galop blijven tijdloze waarden. Diverse volkskunstgroepen hebben een eigen repertoire opgebouwd al zoekend naar passende bewegingsvormen, in het beste geval begeleid door eigen muzikanten. De gilden houden tradities in stand en veruitwendigen die in het gildentreffen. Gouweesten (door VVKB bijvoorbeeld) illustreren hoe via brede samenwerking, met een traditioneel repertoire, frisse ideeën en zelfs een vleugje humor heel genietbare vertoningen kunnen opgebouwd worden. Dansen zoals een Trawantel en de zwaarddanstraditie in de Vlaamse gewesten mogen

gerust opgetild worden tot werelderfgoed. Samenwerken rond studie en veruitwendigen staan garant voor duurzaam ondernemen in de erfgoedsector. Stof genoeg voor een studiedag met zoveel mogelijk spelers in het veld.

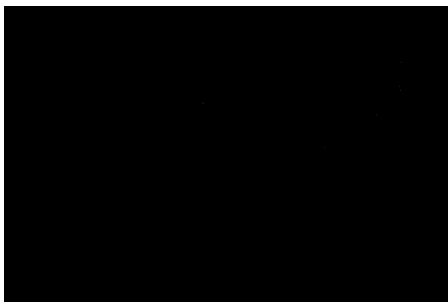
Onze oprechte gelukwensen aan Marcel Vervoort, zijn ploeg en de gehele Schotense gemeenschap voor het licht dat zij laten schijnen in het dorp dat 'wereld' heet.

Foto's: www.festivalschoten.be

(gl)

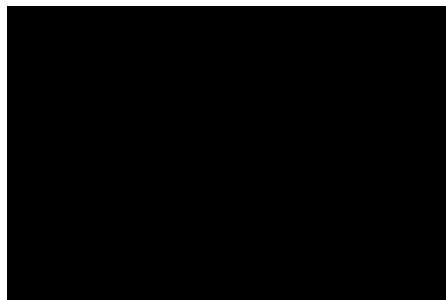
muzikanten een Pools-Vlaamse versie van 'In de stille Kempen': een verrassing voor een al snel meezingend publiek.

Ook Zuid-Afrika was al eerder te gast in Schoten. De *Matsamo Folk Music & Dance Group* uit Mpumalanga uit Zuid-Afrika bracht een aangrijpend spektakel waarin sterk ritmische dansbewegingen en groepszang elkaar afwisselden. Uitgelezen op die 18de juli hadden de 40 dansers en de tot de nok gevulde tent de

verjaardag te vieren van Nelson Mandela. Het optreden ging door merg en been en sleepte het publiek mee. Afrikaanse tamtams: een waar genot voor wie op zoek is naar oorspronkelijke deugddoende ritmes. Zo'n 40 stemmen hielden de tent ademloos geboid. Ze kregen een dankbaar daverend applaus van een sympathiserend publiek. *Nkosi Sikelel'iAfrika*: moge God Afrika zegenen in al de beproevingen die dit zwarte continent meemaakt.

De Cubaanse ambassadeur had ondertussen het publiek vervoegd om de groep *Conjunto Artistico Maraguan* uit Camagüey aan het werk te zien. De huidskleur van jongens en meisjes loog er niet om: van lichtgebronsde tot diepbruine gezichten: Cuba blijft een smeltkroes van culturen, tot en met - eens te meer - Afrikaanse invloeden. Met slagwerk en vocale ondersteuning brachten de dansers *danzon*, *son* en *chachacha* tot leven. Een paaldans met touwen deed ons denken aan onze meitraditie met lintendansen rond de

meiboom. Maar wat de Cubanen brachten, sloeg werkelijk alle verbeelding. Rond elkaar draaiend, tuimelend en herhaaldelijk over elkaar heen springend, slaagden ze erin, uit een ware chaotische mengelmoes, een keurig geordende 'tent' en 'net' om de paal te vlechten en dat vlechtwerk bovendien zonder enige fout of hinder terug te ontvlechten. Een ongezien spectaculaire uiting van dansvreugde.

Solnechnaya Raduga uit Perm in Europees Rusland mocht de vertoning afsluiten. Jongens konden uiteraard niet het verlangen

een wijds landschap vol weiden en landerijen. Daar wordt al hard gewerkt, maar er kan nog een en ander gebeuren aan begrazing en opbrengsten. Of het IVV de haar toebedeelde en nu bevestigde opdracht aankan, hangt af van mensen, methodologie en middelen. Het aantal erkende centra zal in de toekomst veeleer afnemen dan toenemen. In dit beleidsproces speelt kritische massa een belangrijke rol. De haalbaarheidsstudie bewijst het: onze partners hebben ons nodig. Maar de haalbaarheidsstudie bewijst ook dat het IVV minstens evenveel nood heeft aan diezelfde partners. De erfgoedsector convergeert naar 2011 als een belangrijk beslissingsjaar. Dan wordt de teerling geworpen.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

WERKING IVV

VOORSTELLING HAALBAARHEIDSSSTUDIE EN BELEIDSPLAN IVV

Dinsdag 14 oktober 2008 om 20 uur
Kasteel van Schoten

Tijdens de voorbije maanden heeft het IVV grondig werk gemaakt van zijn positionering in de sector. Op 10 juli werd bij de Vlaamse Overheid een 'haalbaarheidsstudie' ingediend die, via een addendum aan het beleidsplan, geïntegreerd wordt in de werking voor de komende drie jaren.

Dit alles wil het IVV officieel voorstellen aan een zo breed mogelijk publiek. Daartoe zijn ook de lezers van 'Volkskunst' van harte uitgenodigd.

De toegang is gratis.

20u00 Welkom

20u15 Onderzoek van de haalbaarheid van de opdracht van het IVV door de noden en wensen van de verschillende verenigingen binnen het domein te detecteren en de mogelijkheden van samenwerking te onderzoeken. Integratie van de haalbaarheidsstudie in het beleidsplan van het IVV. Door Gert Laekeman, voorzitter van het

IVV.

20u35 Demonstratie van 'De Trawantel' door Sint-Sebastiaansgilde Westerlo. Deze waardevolle stokkendans werd door het IVV voorgesteld voor de 'Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen'.

20u50 Het IVV op een 'ice'-piste, door Marc Jacobs, directeur van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. (*= immaterieel cultureel erfgoed.)

21u15 Receptie.

Adres: Kasteellaan, 2900 Schoten.

Er zijn wegwerkzaamheden aan de Kasteellaan, de toegangsweg naar het kasteel. Kom iets vroeger en volg de omlegging iets verder op de Churchillaan en rij via pleintje De Valk, Papenaardekenstraat en Voorkempelaan naar het Kasteel van Schoten.

■ ■ ■

DANSCURSUS

VAN VISSERS, KAPERS & MATROZEN

Zondag 16 november 2008

Vorig jaar organiseerde het IVV een eerste cursus met dansen uit de bundel 'Van vissers, kapers & matrozen'. Toen konden niet alle dansen afgewerkt worden. De dansen die vorig jaar niet aan bod kwamen, zullen nu grondig doorgenomen worden.

Tijdens deze tweede cursusdag zal ook aandacht besteed worden aan de liedteksten die genoteerd zijn bij de dansen. De liedteksten uit de bundel worden doorgenomen en er worden tips gegeven om zang te integreren in een dansprogramma. Dit cursusdeel heeft plaats in samenwerking met Muziekmozaïek vzw, impulscentrum voor folk & jazz.

De cursus wordt georganiseerd in het kader van de 'Week van de Smaak'. Wij zorgen in dat verband voor een smakelijke verrassing.

De cursus gaat door op:

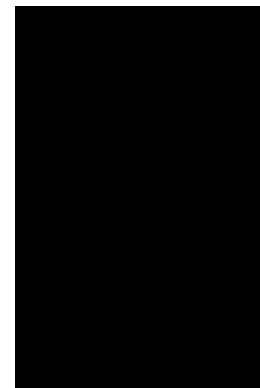
Zondag 16 november, van 10 tot 17 uur.

Plaats van afspraak:

Zaal 'De Kwakzalver' van Volkskunstgroep 'Drieske Nijpers',

Met *Namsoojung Dance Company* uit Seoul kwamen we in geheel andere cultuur terecht. Steevast heeft het publiek recht op een dynamische verwijzing naar sjamanen en attributen zoals hier bijvoorbeeld waaiers waarmee de dansers kunstige formaties kracht bijzetten. Begeleiding op trommels van allerlei formaat maakte de vertoning tot een bijna religieus gebeuren. Spijtig genoeg kregen dansers, muzikanten en toeschouwers een flinke bui over het hoofd tijdens de tweede helft van de Koreaanse voorstelling. De organisatoren stelden bij hun planning net iets te veel vertrouwen in de buienradar en hadden de gehele galavoorstelling op het buitenpodium gepland.

Al heel snel was de regenellende vergeten met de onstuimige Colombiaanse dansers en levendige muzikanten van de groep *Ballet de las Américas*. 'Conquest of Paradise' leidde de sequentie van dansen in. Het geheel werd een bijzonder indrukwekkende vertolking van cultuur op wereldniveau: ritmisch-beheerste bewegingen verwezen naar eeuwenoude Indiaanse religieuze elementen, terwijl sterk naar de grond geaccentueerd ritme een brug sloeg met het verre Afrika waaruit de eerste geïmporteerde slaven afkomstig waren.

De groep *Abdallah Bitar* uit Syrië nam over met de draaiende priesters en priesteressen of 'wirling dervish', waarbij mannen en vrouwen in wijde rok minutenlang ronddraaiden op het ritme van koperblazers.

De *Trinity II Irish Repertoire Dance Company* bracht ons terug naar Europa, weliswaar met in de USA wonende dansers en muzikanten. Bij het uitvoeren van tapdansen blijft het bovenlichaam kaarsrecht. Deze danshouding moest het dansen verbergen voor de ongenode Engelse bezetter die in Ierland het dansen verbod en geregeld controles uitvoerde om via de ramen de bezigheid van de bevolking te controleren.

Met *Warszawianka* uit de Poolse hoofdstad Warschau verwelkomden de organisatoren een welgekende gast uit het verleden. Het stijlvolle optreden volgde een beproefde sequentie: eerst veroverden een dozijn meisjes de harten van het publiek via zang en rustige dansbewegingen; daarna voerden de jongens hun nummertje op om de meisjes in de dans te betrekken. De zang vervulde steeds een bijzonder belangrijke rol als bindend element en als aanloop tot het dansen in steeds stijgend tempo. Op het einde vertolkten dansers en

EEN REGEN VAN CULTUREN IN SCHOTEN

Wie niet op wereldreis kon gaan, had de wereld binnen bereik in Schoten. Het festival van Schoten was aan zijn 50ste editie toe. Een editie die zeker niet moest onderdoen voor wat het steeds talrijker publiek de voorbije 49 jaar mocht aanschouwen. Wij waren de dankbare getuigen van de galavoorstelling.

Dansen, muziek, zang en kledij winnen aan belang bij de toenadering van volkeren. Er is nog goed nieuws in de wereld. En ja, zelfs de VRT wijdde een aantal kostbare minuten aan het festival. De eerste uitgave in 1959 – toen nog op de markt van Schoten – inspireerde mensen met een visie op de toekomst om ook in Vlaanderen de lamp niet onder de korenmaat te zetten. Het programmaboek vermeldt Sieg Verbeelen en Theo Bresseleers als erestichters. Wij voegen er zonder enige schroom ook onze eigen erevoorzitter van IVV, Frans of 'Sus' Geens aan toe. Sus bracht in het kielzog van het festival experts uit diverse middens samen om ons immaterieel cultureel erfgoed veilig te stellen. Daardoor ontstond een onlosmakelijke historische band tussen het festival van Schoten, de Gemeente Schoten en het Instituut voor Vlaamse Volkskunst. De huidige festivalploeg kon met gerechtigde trots 50 kaarsjes uitblazen. Voor het IVV wordt 2014 het jubileumjaar.

Maar nu terug naar het podium. Europa (Schotland, Polen, de Russische Federatie), Azië (Zuid-Korea), Noord-, Midden- en Zuid-Amerika (USA, Cuba, Colombia) en Afrika (Zuid-Afrika) zorgden dit jaar voor een meer dan kleurrijk spektakel. Gelmel (Schoten), de Gelmelzwaaiers (Hoogstraten), Pas d'La Yau (Quevaucamps) en De Holland Express (Nederland) kwamen van dichtbij huis. Alle buitenlandse groepen kregen extra tijd toegemeten op vrijdag 18 juli, de laatste avond van het festival.

Een Schotse Piperband staat mooi op een internationaal volksdanstreffen. Dit jaar viel the Edinburgh University New Scotland Schottisch Dance Society and Dollar Academy Piper Band de eer te beurt als eerste te mogen opmarcheren. We kregen als opener 'Schottisch the Brave' te horen, waarna reels, Playford dansen en zwaarddans en zwaarddans elkaar afwisselden.

Pompstraat 2, 9170 Sint-Gillis-Waas.

Wie en wat:

De cursus omvat drie danssessies met alle dansen uit de nieuwe bundel 'Van vissers, kapers & matrozen': Alle die willen naar Island gaan, Carillon van Duinkerke, Horlepiep, De kapers, Kapersdans, Matelotte, Matlotje, Matrozendans, Zeeuwse rei en Zeeuwse schots.

Staf Cogneau is de vaardige muzikant en de lesgevers zijn Andrea Sterck, Gert Laekeman, Gonda Fevez en Paula Wouters.

Inschrijving:

5€, over te schrijven op rek.nr 416-3079451-83 van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw, Dorpsstraat 83, 9190 Stekene, met vermelding 'Cursus kstdans, 16/11/2007' en het aantal deelnemers.

Schrijf zo vlug mogelijk in ! Het aantal plaatsen is beperkt. Inschrijving en betaling vooraf zijn noodzakelijk.

Tijdens deze cursusdag is er een korting van 10% op bestellingen van IVV dansbundels !

■ ■ ■

VERBROEDERING DER VLAAMSE VENDELIERS

Zondag 30 november 2008

Veiling der Kempen—Hoogstraten

Ook ditmaal staan er weer 3 sessies geprogrammeerd, die ieder een halve dag in beslag nemen. Gedurende de dag kan iedere deelnemer dus 2 sessies naar zijn keuze volgen:

Sessie 1: Aanleren van de 'Bierreeks' uit de nieuw te verschijnen bundel 'Vendel Nu 7'. Het gaat om een reeks voor ervaren vendeliers, een creatie van Sven Princen (Draposmaaiter, Jette). De reeks wordt helemaal gevendeld met één hand.

Sessie 2: Herhaling van de vorig jaar aangeleerde reeks '**Schottisch on the rocks**', van Stef Haesen (Tijl Uylenspiegel, Sint-Katelijne-Waver), een muziekreeks eveneens uit 'Vendel Nu 7' en van de reeks '**Jorisgroet**', een vendelgroet op muziek, van Gery Barbier (Reuzegom, Leuven), uit 'Vendel Nu 5'.

Sessie 3: Uit de oude doos: aanleren van de muziekreeks '**Taxandria**' (Alferi, Kaulille) uit 'Vendel Nu 1' (1993).

Voor beginnende vendeliers (minimumleeftijd 12 jaar) is er een aparte

sessie waarin de eerste vendelbewegingen worden aangeleerd, alsook de reeksen 'De groet van Leefdaal' en 'De Noordkempische reeks' (op aanvraag wordt gezorgd voor vendelmateriaal om die dag te gebruiken). Deze sessie voor beginners is eveneens bedoeld als terugkomdag voor cursisten van de 'Kaderdag vendelen voor beginners' van 28 september 2008 (Danspunt ism IVV).

Verder op het programma

- ♦ Rondetafelgesprek
- ♦ Gelegenheid tot demonstratie van nieuwe vendelreeksen (graag vooraf een seintje)

Wetenswaardigheden

- ♦ Inschrijven om **9.10 uur**, aanvang 9.30 uur, einde omstreeks 16 uur.
- ♦ Knapzak meebrengen, drank is ter plaatse verkrijgbaar.
- ♦ Deelname in de onkosten: **8€** per persoon.
- ♦ Alle publicaties van het Vlaams Vendelarchief zullen op deze dag te koop zijn met 10% korting.

Inlichtingen en aanmelden

Frans De Schutter

☎ 03/34845741

✉ deschutterverryckt@skynet.be

Stefaan Haesen

☎ 0496/593523

✉ stefaan.haesen@telenet.be

🌐 <http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>

Alle vendeliers, zonder onderscheid van federatie of organisatie, zijn van harte uitgenodigd voor deze verbroederingsbijeenkomst !

■ ■ ■

ACTIVITEITEN

Kinderdansdag 4 oktober ° Dansjuweel 18 oktober

Meer info op www.danspunt.be

aan diggelen gooien en alleen nog maar voor de nieuwe ideeën kiezen? Zullen we alleen nog maar het dartele jonggoed op de planken loslaten en daarmee misschien helemaal voor het einde tekenen van het oude doorsleten gedachtegoed, dat wat ruikt naar conservatisme, dat de oude kerk op het al even oude dorpsplein nog wil beschermen zelfs al betreedt geen mens de van vroeger versleten plavuizen? Hoeveel is het ons allemaal nog waard?

De dansvoorstellingen zijn in elk geval met de nodige waardigheid gebracht, zelfs al was de schoonheid van de emotie soms groter dan die van de uitvoering.

Ach ja... die Kempense hoppas bleef hier en daar al eens halfweg hangen, en aan het tempo kon soms ook wel wat gesleuteld worden... maar de kledij was verzorgd, "af", degelijk Kempens; het "er zijn" was zinvol, bewust, intens. Iedereen wist dat hij zijn gilde vertegenwoordigde en toonde dat het geloof erin nog even standvastig is als toen... Proficiat aan allen, zeker ook aan al die muzikanten en in het bijzonder – als het even mag – aan die ene muzikant die we zo vaak zagen terug komen. Dankjewel, van ganser harte!

En dan over het dansen zelf: het was goed mensen! Doe stille voort!

(jds)

■ ■ ■

STUDIEDAG HET FIRMAMENT

Op 6 september organiseerde Het Firmament, (t)huis voor figurentheater in Vlaanderen, een internationale studiedag voor figurentheater in het prachtige Congres- en Erfgoedcentrum Lamot, in Mechelen. Het Firmament onderzoekt de mogelijkheden om in Vlaanderen een expertisecentrum uit te bouwen rond alle aspecten van het poppen- en figurentheater. De tweede fase van een haalbaarheidsstudie, het in kaart brengen van de vele collecties en de beste manieren om deze te bewaren, werd voorgesteld. Tevens werd over de grens gekeken en schetste Marc Jacobs, directeur van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, een overzicht van de doelstellingen van UNESCO-conventie ter bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed. Tussen de lezingen werden verschillende acts gepresenteerd die de waarde van het figurentheater, op de grens van erfgoed, kunst en educatie, illustreerden.

(mo)

Lees de teksten van de studiedag op www.hetfirmament.be.

VERSLAG

GILDENFEEST BIJ DE HOGE GILDERAAD DER KEMPEN

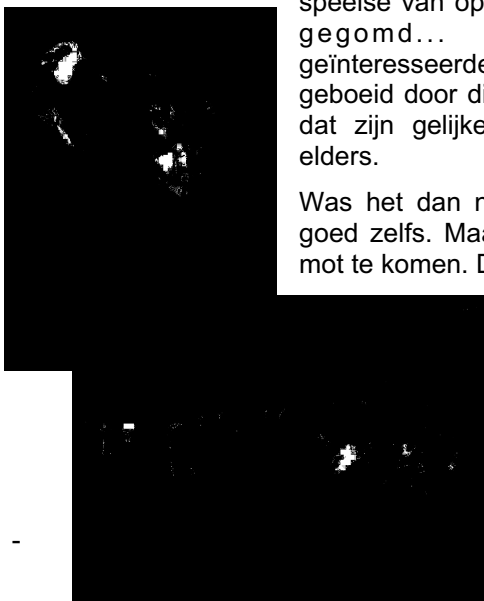
Oostmalle 28 en 29 juni 2008

Het was alweer schitterend: niet alleen de weergoden waren de gilden welgezind, ook het aangeboden spektakel mocht er zijn! En de organisatoren verdienen zeker een dikke pluim want zij zijn er toch maar weer in geslaagd die vele honderden mensen op gepaste wijze te begeleiden.

Dat folklore bij onze gilden nog écht leeft, is duidelijk... zelfs al worden we met zijn allen een dagje ouder en zelfs al lijkt het niet altijd eenvoudig om voor de nodige opvolging te zorgen. Toch blijft de passie voor dit eeuwenoude gebeuren nog altijd even jeugdig en met een niet verwachte innerlijke kracht wordt het vendelen, het dansen, het schieten, de optocht... op waardige wijze waar gemaakt. Goed, de keuze van de dansen wordt een beetje eentonig en hier en daar wordt misschien iets te vlug voor "iets gemakkelijks" geopteerd, durft men de uitdaging van een van de "grotere dansen" niet meer aan, wordt het speelse van opkomen en aftreden al wat weg gegomd... Jammer, want zoveel geïnteresseerden aan de kant zijn echt wel geboeid door dit unieke, traditionele gebeuren dat zijn gelijke niet heeft, noch hier, noch elders.

Was het dan niet goed? Natuurlijk wel: heel goed zelfs. Maar ook in dure stoffen durft de mot te komen. Drie maal Tralman is een beetje

van het goede te veel, tijdens het wedstrijdgebeuren "buiten wedstrijd" voorstellingen, afmeldingen, puntendelingen, stugge regels en al even stugge reacties. Zullen we dat oude immateriële culturele erfgoed dat eens op een dag, om welke reden dan ook, in een "kadertje" werd gegoten – dan maar meteen helemaal

Het 'Schoon inkomen'

VERSLAG

FESTIVALITIS

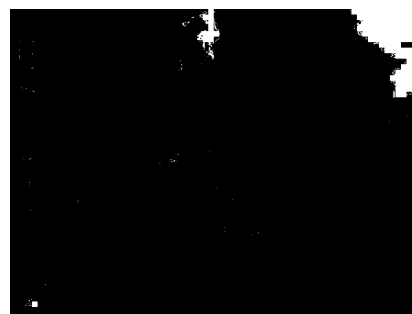
Elk jaar opnieuw zijn de zomermaanden welgevuld met een overvloed aan festivals. En zij zijn heel verschillend van aard: van Pukkelpop tot Rimpelrock of van het Wereldfestival voor Folklore in Schoten tot het Oogsfest van De Wouwe in Meerbeke.

Iedereen zal er wel een paar bezocht hebben. Wij bezochten een vijftal folklorefestivals en het moet gezegd: de kwaliteit gaat er elk jaar op vooruit, terwijl de kwantiteit van het aantal Vlaamse groepen dat zich toont eerder achteruitgaat. Het ene heeft (gelukkig) niets met het andere te maken...

Oost-Europa

Vrijwel elk folklorefestival heeft één of meerdere groepen uit Oost-Europa (als we die term nog mogen gebruiken) op het programma staan. Dat is normaal: de groepen komen graag naar onze vlotter bereikbare contreien en zij brengen meestal een goed programma.

Meestal, want het wegvallen van de financiële middelen die de vroegere communistische regimes ter beschikking stelden van het export- en propagandaproduct dat folklore heet, laat zijn sporen na. De groepsleden zijn minder streng geselecteerd (niet meer het uniforme qua leeftijd, gestalte bv.) en de dure choreografen, die waakten over de programma's, kunnen nu ook terecht in andere (meer commerciële) disciplines.

Je kan gerust stellen dat het showelement wat vermindert bij deze groepen, maar dat komt vaak hun authenticiteit ten goede. Bekwame groepsleidingen dragen zorg voor hun culturele erfgoed, en brengen het geheel in programma's die nog steeds alle elementen bevatten die een goed programma moet bevatten: verzorgde dansuitvoering, sterke

De groep 'Quic en Groigne' uit Saint-Malo stal de show in Dol-de-Bretagne. Eén mooie stem en één accordeon zorgden voor een prachtig overgangsmoment in een spetterende show.

instrumentale, vocale ondersteuning en verantwoorde kledij. Alhoewel er op dit laatste punt soms echt wel achteruitgang te merken is.

Groepen uit het oosten van Europa zijn niet langer een garantie voor uitzonderlijke podiumkwaliteit. Dat hoeft voor ons ook niet. Het is heel goed dat zij, ook met iets minder bravoure, het beste van hun immaterieel cultureel op onze podia kunnen blijven vertonen.

Oscar voor Franse groepen

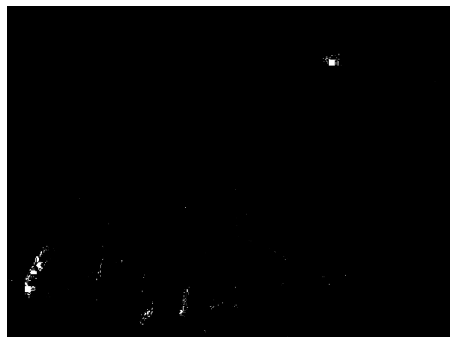
Het beste dat wij deze zomer zagen, werd gebracht door twee Franse groepen. Op een festival in Dol-de-Bretagne, Fr., was het de groep 'Cercle Celtique et Bagad Quic en Groigne' uit Saint-Malo die indruk maakte en op het festival van Dophei in Vosselaar was het de groep 'Les Forestins' uit Saint-Amand-Montrond die het meest tot de verbeelding sprak. Beide groepen deden het met choreografieën van hun traditionele dansen, maar met zeer authentieke kostumes en prachtige muzikale ensembles.

Sfeer

Tijdens het festival in Dol-de-Bretagne viel ons vooral de sfeer op. Er trad geen enkele buitenlandse (Frankrijk is daar ook buitenland!) groep op, maar de bevolking leefde intens mee en genoot van de eigen volkscultuur, gebracht door 7 groepen met in totaal 350 deelnemers. De kwaliteit van de groepen was heel verscheiden. Zij zijn daar door onderlinge wedstrijden overigens ingedeeld in verschillende categorieën. Maar die afwisseling in kwaliteit stoorde niet omdat elke groep met veel enthousiasme op het podium stond. Die fierheid in de beleving, zowel op als naast het podium, is ongekend in Vlaanderen.

Wij kijken al uit naar de zomer 2009, wanneer de gezonde ziekte 'festivalitis' ons weer te pakken krijgt. Hopelijk zien wij dan dezelfde kwaliteit met iets meer Vlaamse groepen.

(mo)

Bij de opening en als slot wandelen de 7 groepen en 350 deelnemers door de centrumstraten van Dol-de Bretagne. Het dankbare publiek geniet met volle teugen van de typische Bretoense muziek.

Koper moet niet echt behandeld worden omdat de oxidatielaag het onderliggende koper zal afsluiten van de lucht. Vuile lucht tast echter deze laag aan zodat de lucht toch dieper kan doordringen. Koper kan je verzilveren of vergulden. Koper kan je ook vermengen met andere materialen en dan krijg je bvb. brons en messing.

Tin beschermt zichzelf met een dun laagje. Te lage temperaturen zorgen voor onomkeerbare beschadiging. Altijd bewaren op kamertemperatuur.

IJzer gaat roesten. Insmeren met olie is een bescherming: het sluit de lucht af. Je kan het verven, plastificeren, beschermen met andere metalen als tin en zink en het legeren met andere materialen tot bvb. inox.

Het bewaren van al deze verschillende materialen vraagt wel een eigen aanpak. Gezond verstand zorgt hier wel voor de juiste aanpak.

Tip: Raak metalen delen zo weinig mogelijk aan met blote handen: gebruik handschoenen.

Wrijf de voorwerpen droog voor ze op te bergen.

Sieraden en eremetalen best verpakken in papier, keukenrol volstaat, om mechanische beschadigingen te voorkomen. Als je ze in een doos verpakt, samen met een plaatje zink dan zal eerst dit materiaal aangetast worden en blijven de andere stukken mooier.

Gebruik nooit corrosieve stoffen of middelen om zuiver te maken: er zal dan altijd metaal verdwijnen.

Bij twijfel neem je best contact met specialisten of gespecialiseerde musea.

Tot besluit

Bewaren vraagt inspanningen maar bedenk dat een notitie, een foto of een voorwerp de herinnering levendig houdt aan al die voor ons in onze groep actief waren. Het verzorgen van de voorwerpen die zij verwierven, getuigt van respect voor het verleden en diegenen die de groep opgericht en voortgezet hebben tot op heden.

(jve)

Stofvrij houden van de voorwerpen behoort tot het regelmatig nazicht. Ook de onderzijde en achterzijde zijn belangrijk om aantasting op te merken. Schommelingen in vocht, schimmels, insecten en ongedierte zijn de grootste vijanden van houten voorwerpen. Behandelingen waarbij de natuurlijke ademhaling van hout verloren gaat, zijn slecht voor deze voorwerpen. Regelmatig nazicht op aantasten door insecten is belangrijk. Bij ontdekking ervan alle houten voorwerpen van elkaar scheiden door ze bvb. in een vuilzak te stoppen en af te sluiten, en onmiddellijk te starten met het vernietigen van de insecten door een gespecialiseerde firma. Insecten kunnen ganse gebouwen ondermijnen dus je kan ze best snel en volledig vernietigen.

Metalen voorwerpen

Edele en onedele metalen vragen een verschillende behandeling.

Edele metalen als goud en zilver zijn kostbaar maar worden niet aangetast door natuurlijke omstandigheden. Mechanische beschadiging komt meer voor en niet alleen door externe oorzaken. Afsluiten van stof en vuil volstaan meestal om ze gedurende lange tijd zorgeloos te bewaren in een verpakking als een juweeldoosje. Onze kuiswoede wil wel eens de sporen des tijds verwijderen en deze voorwerpen opkuisen. Goud en zilver worden sterker gemaakt door het te vermengen met andere metalen. Zo spreken we van 24, 18 en 14 karaats goud waarmee we de graad van zuiverheid van goud weergeven. Ook zilver wordt versterkt door het met andere metalen te legeren. Het "vuil" van gouden en zilveren voorwerpen is een aantasting van deze onedele metaaldeeltjes en kan je best verwijderen door ze "af te wassen" en met een wollen doek af te drogen. Onze voorouders kenden een truc en ze bewaarden hun juwelen samen met koperen munten en "sollekes" in een wollen sok om hun sieraden proper te houden. Sterk vervuilde voorwerpen ga je beter niet te lijf met schurende producten, schuursponsjes, staalwol en dergelijke. Het materiaal zal weggeschuurd worden en de dikwijls mooie versieringen zullen verdwijnen.

Andere metalen

Onedele metalen worden wel aangetast. De zuurstof uit de lucht probeert zich te hechten aan het metaal waardoor het metaal zijn eigenschappen verliest. Denk aan roest.

Daarom is het belangrijk deze voorwerpen te beschermen met een bescherm laag. Deze kan bestaan uit een laag metaal, uit lak- of verflagen. Hierdoor gaat deze laag het metaal beschermen tegen contact met lucht.

VOLKSGEBRUIKEN

WAT IS DAT MET NOVEMBER?

Het is een kwakkelzomer, dat had je zelf ook al door. En zo half september moeten we er niet te veel meer van verwachten... Nog een beetje en dan komt de herfst er weer aan met zijn druilerige weer, zijn nukkige dagen, wind, storm, regen... Drie maanden lang... en de ergste daarvan zal wel november zijn... Of toch niet? Want wat is dat eigenlijk met die "negende" maand die de elfde is? Wat is dat toch met die maand waarin van alles gebeurt en toch niets de wereld schijnt te beroeren? Wat is dat toch met de slachtm aand, bloed- of offermand, smeermaand, loefmaand, allerheiligenmaand, windenmaand, nevelmaand, mistmaand, jachtmaand, zelfs "vorstmaand" (in Frankrijk: la frimaire)?

November kan vaak nog prachtig nazomerweer meebrengen. Het Sint-Maartenszomertje (toen de arme man halfnaakt aan een boom hing, zo midden november, zorgde een hemelse tussenkomst ervoor dat zijn lichaam verwarmd werd door een stralende zon) kan verrassend aangename temperaturen met zich meebrengen.

November is tegenwoordig de elfde maand van het jaar maar in de oude Romeinse kalender van Nuunna Pompilius was het de negende maand vandaar haar naam. In het Latijn betekent "novem" negen. November telde toen 29 dagen. In de Juliaanse kalender promoveerde ze tot elfde maand met 31 dagen. Keizer Augustinus ontfutselde haar echter een dag.

*Ik wierd november, dat is 't negenste genaemd
En of ik d'elfste ben, nog heet ik onbeschaamd
De negenste: ik eet de groente van de bomen
Ik maak de nachten lang, en doe de slaeper dromen
(Brusselschen almanak – 1728)*

In 835 werd door paus Gregorius IV op 1 november het feest van Allerheiligen ingesteld, ter nagedachtenis aan de overbrenging van de relieken van de eerste christelijke martelaren naar het Panteon (in 610). In 1006 plaatste Paus Johannes XIX op 2 november het feest van Allerzielen. Vroeger vierde men in het oude Keltische Europa tijdens deze dagen het feest van Samain of Samonios en daarmee begon een nieuw kalenderjaar. Omdat daardoor verleden en toekomst elkaar raakten, was de dodenverering van het grootste belang (denk ook aan het Brits –Amerikaans Halloween = holly evening - uitgeholde

bieten, spokentochten, geesten zijn niet ver weg). November als begin van het nieuwe jaar is trouwens in de christelijke jaarliturgie bewaard gebleven. De aanvang van het kerkelijk jaar situeert zich immers bij het begin van de advent. Tegenwoordig omvat die de periode voor Kerstmis waarbinnen zich vier zondagen bevinden. In de tijd van Karel De Grote was dat zes weken (8ste- 9de eeuwse Capitularia). Wanneer we deze 42 dagen van Kerstmis (25 december) “terugtellen”, dan komen we dicht in de buurt van de Keltische nieuwjaarsperiode: begin november. Eén november is in de eerste plaats een Keltische erfenis. November als bloedmaand, offermaand vindt ook bij hen zijn oorsprong want in deze maand werden door de Kelten dieren geofferd aan hun goden.

Een oude boerentraditie wou dat de winter begon op 11 november (het feest van Sint Maarten) en duurde tot 22 februari (het feest van Sint-Pieters-Stoel). Er brak voor de boer een betrekkelijk rustige periode aan. Het werk op het veld viel stil, de boer trok zich terug op zijn erf en hield zich bezig met dorsen, herstellen van tuig en andere werkjes. En natuurlijk ook:

*De elfste maand van 't jaar,
Bij 't vuur brengt al te gaar.*

Maar er gebeurde nog wel meer op het boerenerf! Met Sint-Maarten werd immers het vetgemeste zwijntje geslacht! (Vandaar november: slachtmaand)

Orgelpunten in november... De maand begint met een dodenherdenking. Vroeger, na de “lange vespers”, ging men naar het kerkhof waar kaarsen op elk graf werden aangestoken (volgens een vroegere overtuiging moest men op Allerheiligen 's avonds en 's nachts een lichtje laten branden opdat de zieltjes hun weg zouden vinden – ook kaarskensprocessie in Scherpenheuvel de eerste zondag na Allerheiligen). En later op de dag kon je smullen van de zieltjeskoeken. De dag nadien nog meer accent op de dodenverering met Allerzielen (ingesteld in 1582 door Borromeus bisschop van Milaan).

De derde november weer ter kerke: op de naamdag van Sint Hubertus werd brood gewijd waarvan thuis iedere huisgenoot, elk huisdier en het vee een stukje kregen om zo tegen de razernij beschermd te zijn.

Op 11 november doet Sint Martinus op vele plaatsen in Vlaanderen zijn ronde en die kan in het volksleven op een lange traditie bogen. Tot voor 1940 stookten de kinderen Sint Maartensvuren (een gebruik dat hier en daar herleeft), gingen ze op bedeltocht en zongen daarbij typische Sint-Maartensliedjes. Bedenk wel:

ARCHIVEREN

Vervolg vorig nummer

BEWAREN VAN VOORWERPEN

In tegenstelling tot documenten, die in een archief thuis horen, horen voorwerpen thuis in een collectie. De inventaris wordt bijgehouden in een objectregistratiesysteem of computerprogramma.

De zorg voor een collectie is dezelfde als deze voor een archief maar er is meer ruimte nodig om het onder te brengen. Het zorgen voor de juiste conditie is dikwijls een probleem omdat heel wat voorwerpen uit meerdere materialen bestaan, waarbij elk materiaal zijn eigen eisen stelt.

Ook hier is gebruik van gezond verstand belangrijk en kunnen enkele aanwijzingen helpen. Probeer een ruimte te vinden waar een niet te hoge temperatuur heerst, de relatieve vochtigheid rond 50% is, en waar zowel de vochtigheid als de temperatuur niet sterk schommelen. Roken en de aanwezigheid van veel personen tast de omgevingslucht aan en verslechteren de bewaring van voorwerpen. Het plaatsen ervan tegen de muren is af te raden om schimmelvorming te voorkomen.

Insectdodende middelen mogen nooit tegen of tussen voorwerpen liggen. Regelmatig nazicht op ongedierte, insecten en beschadiging is belangrijk.

Textiel

Het meest gevoelig zijn onze schilderijen op doek, oude vlaggen en klederen. Ze trekken ongedierte en insecten aan en worden snel aangetast door schimmels. Ook ouderdom en UV-licht tasten textiel aan.

Aan te raden is om deze te verpakken in een lage sterke doos, de stukken elk op zichzelf gewikkeld in een vel zuurvrij papier of een doek van lijnwaad of oud stevig wit laken, zo weinig mogelijk scherpe plooien te maken en niet te vast aan te drukken. De dozen stofdicht afsluiten en op rekken plaatsen.

Schilderijen best niet te strak tegen buitenmuren ophangen en regelmatig de achterzijde controleren op schimmels is belangrijk.

Houten voorwerpen

Schilderijen op hout, beelden en siervoorwerpen behoren tot deze soort.

Besluit:

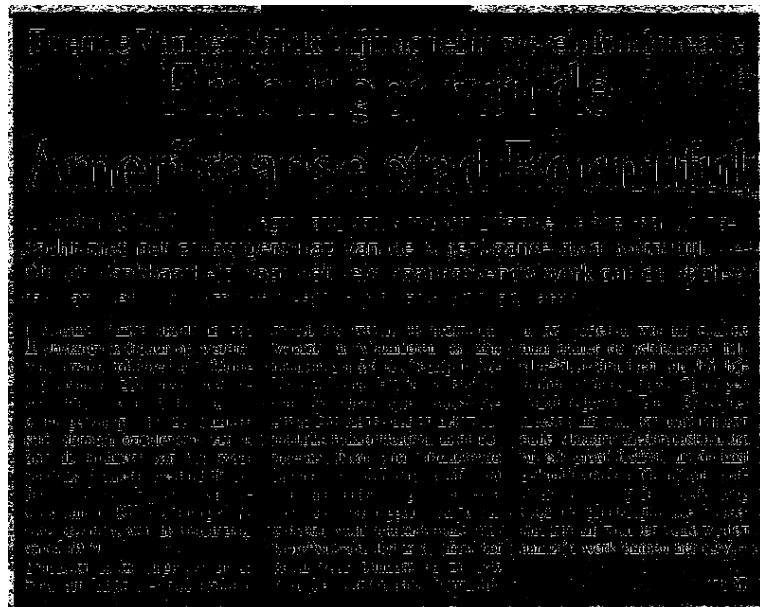
Verslagen van de fanfares, beschrijvingen van festivals, balkaarten en zelfs literatuur kunnen ons heel wat leren over de volksdansen, hoe ze geapprecieerd werden of hoe ze verworpen werden. Wie bezit er nog dergelijke bronnen om tot een betere kennis van de volksdansen te komen? Alle archieven zijn toch niet opgebrand.

Dr. Henri Vannopen

Noten:

- (1) H. VANNOPPEN. *Volksdans en balboekjes-Volkskunst*, nr. 1 maart 1991, p. 2-6
H. VANNOPPEN. *De geschiedenis van Bertern, het teussersdorp bij de romaanse kerk. Bertern, 1980p. 407.*
(2) L. WILMET. *Souvenirs d'une carrière artistique et littéraire -Oudheid en kunst. Algemeen Tijdschrift voor Kempische Geschiedenis uitgegeven door de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Brecht en Omstreken, jaargang XLIII, Brecht, 1960, p. 38-39.*

PERSONALIA

Hartelijke gelukwensen aan Etienne vanwege het IVV. Wij vernemen ook dat Etienne, bij het ophalen van dit ereburgerschap gedurende 14 dagen ereburgemeester van de stad Bountiful geweest is. Een hele eer voor de vice-president van het IOV (Internationale Organisation für Volkskunst, Oostenrijk) en secretaris van het IVV.

*Als op Sint Merten de ganzen op 't ijs staan,
Zullen ze met Kerstmis door het slijk gaan.*

En

Sint Lieven (12 november) komt ons met vorst gerieven.

Het is trouwens opmerkelijk hoeveel weerspreuken zich situeren in de novembermaand (elke dag heeft er wel een). Benamingen als nevel-, mist en windenmaand hoeven dan ook niet te verwonderen. En ook de minder bekende benaming "loefmaand" heeft met het weer te maken: "loef" betekent immers zoveel als "dol" wat verwijst naar de wispelturigheid van het weer in deze bijzondere maand.

Voor fanfares en muziekverenigingen is 22 november een bijzondere dag. Sint Cecilia: teerfeest! En ook andere gilden en verenigingen hielden hun teerfeest bij voorkeur in november. Is het daarom dat die maand ook wel smeermaand heette? (Waarschijnlijk had smeer iets vandoen met varkensvet waarmee men de inwendige mens "smeerde"...). Wie niet genoeg gesmuld had met Cecilia, kon anders op Katrijnsdag (25 november) nog op bedeltocht... En heer boer denk eraan:

met Sint Katrijn moeten de koeien aan de lijn.

Op 30 november dan alweer is het Sint Andries en als weerheilige kondigt deze aan:

Sint Andries brengt de vries

Sint Elooi brengt de dooi (1 december...).

Maar 't was ook de tijd voor het betalen van de pacht voor landbouwgrond die eertijds toebehoord kan hebben aan kerken, kloosters of abdijen. En aangezien betalen geen aangename bezigheid is, overleeft hier en daar het gezegde:

Sint Andries, papengewin en boerenvertier...

Zijn we dan al rond met november? Bijlange niet want ook niet-kerkelijk heeft november heel wat te bieden: zo is het dé jachtmaand bij uitstek.

Hazen die in november de pan ontwijken

Zullen in december in de strikken kijken...

Het is ook de maand waarin traditioneel in Antwerpen de Boekenbeurs voor Vlaanderen wordt georganiseerd! Dat gebeurde voor het eerst in 1932!

En zouden we de ondertussen toch zeer bekende 11.11.11-actie vergeten aan het rijtje toe te voegen...die nota bene doorgaat op de dag dat in België de wapenstilstand wordt gevierd en tal van verenigingen en groeperingen de slachtoffers van de beide

wereldoorlogen herdenken. Op 11 november 1918 eindigde officieel de eerste wereldoorlog... Zou er enig verband zijn waarom op die dag ook de nationale vrouwendag gelegd werd?

Met 15 november ligt het soms al wat moeilijker om te raden wat er dan precies gevierd wordt: velen menen dat dan de "dag van de dynastie" wordt gevierd maar in feite kent het federale België slechts 2 officiële feestdagen: 21 juli en 11 november. 15 november staat eigenlijk voor "koningsdag" omdat we die dag de persoon van de koning zelf eren en deze dag heeft nooit het statuut van wettelijke feestdag verworven. Oorspronkelijk werden de heroïsche dagen van 1830 in herinnering gebracht maar naderhand is dat verschoven naar 21 juli (de dag waarop Leopold 1 in 1931 officieel de eed aflegde).

En alsof ons klein mannen met Sinte Metten op 11 november al niet genoeg verwend worden, werd op 20 november ook nog eens de dag van het kind gelegd: op die datum werd immers het Verdrag van de rechten van het kind ondertekend. Maar november heeft nog meer in petto. De week van de derde leeftijd ligt heel symbolisch in november: in de herfst van het jaar gevierd worden met de herfst in het leven...

(jds)

Bron:

Wat is er van november (Van Halloween tot Sint-Andreas) - samengesteld door Luc Van Liedekerke – uitgegeven door scholengemeenschap Sint Franciscus – ISBN 90 – 13970 – 2 – UGI 601.

INSPIRATIEDAG IN VOORBEREIDING

De negende editie van Erfgoeddag vindt plaats op zondag 26 april 2009. Het thema is 'Uit vriendschap!?' en zoals het inmiddels een traditie is, zal het IVV aan de Erfgoeddag deelnemen.

De voorbereidingen van Erfgoeddag 2009 vangen aan op 1 oktober met een inspiratiedag 'Vriendschap is ...' Zes auteurs, dichters, filosofen en historici komen aan het woord. Van 6 tot en met 13 oktober doorkuist de Coördinatie Erfgoeddag het hele land met infosessies. Deze bieden een antwoord op vragen en bezorgen heel wat inspiratie en materiaal om mee aan de slag te gaan.

Lezers van Volkskunst die uit eerste bron op de hoogte willen zijn, surfen naar www.erfgoeddag.be.

verschenen de mooie meisjes. Waar kon men immers beter een lief vinden dan op een bal. De Eendracht was in de 19de eeuw eerder liberaal gezind. Daar mochten bals dan wel. De Congregatie van O.L.Vrouw Onbevleete Ontvangenis controleerde dat de jonge meisjes niet naar het bal gingen. Het bestuur bestond uit oude jonge dochters. Dikwijls waren het de meiden van het klooster die als spionnen naar de balzalen gestuurd werden. Verschillende jonge meisjes werden uit de Congregatie gezet omwille van het balbezoek.

Waarom werd De Eendracht 'de Polen' genoemd en de 'Oud-Xaverianen' later de fanfare De Verbroedering 'de Bolsjevisten'? In 1921 was het gemeenteraad in Erps-Kwerps. De Poolse dictator Pilsudski viel communistisch Rusland, het land der 'bolsjevisten' binnen, de eerste dagen zelfs met succes. Iedereen had het in de krant gelezen. Tijdens een discussie in de gemeenteraad kwam één van de gemeentesecretaris, een humoristisch man, met de spotnaam 'Polen' naar voor, waarop de tegenpartij reageerde met de spotnaam 'Bolsjevisten'. De twee spotnamen van de Erpse fanfares en van de Erpse politieke lijsten waren daarmee geboren. 'De Bolsjevisten' vormden de meerderheid in de gemeenteraad van Erps-Kwerps in 1921.

Op het bal van de fanfare 'De Vier Heemkinderen' ('de Blaa') te Bertem in 1914 vonden we ook een balkaart terug met de dansen. 'De Vier Heemskinderen' was eerder liberaal gezind en hadden als tegenstanders De Vrijheidszonen('de Sissen'), die katholiek gezind waren(1). Hier krijgen we opnieuw hetzelfde balbeeld.

6. Bal in Brecht in de Noorderkempen in 1909

Ook op het bal in Brecht in de Noorderkempen (provincie Antwerpen) vonden we volksdansen terug. Louis Wilmet 'artiste peintre et homme de lettres' (kunstschilder en schrijver) schreef zijn 'Souvenirs d'une carrière artistique et littéraire'. Hierin beschreef hij zijn verblijf van 4 maanden in Brecht. Hij werd er op 24 april 1909 ontvanger van het Bureau van Registratie en Domeinen. Hij logeerde in 'Het Damberd', een herberg, restaurant en hotel te Brecht, gehouden door twee ongehuwden Mieke Van der Sanden en haar broer Stan Van der Sanden. Mieke vertelde hem over de oude dansen la Marche de Napoléon, de Zevensprong, l'Anglaise, la klepperswals of kleskesdans, de Jan Pirrewit, het Spinnen, la Navette (het Schietspoel), de Mieke Stout, de kolon, de Quadrille en de Strieep.

De volksdansen ontstonden uit de modedansen, die meestal vanuit Parijs naar Brussel gingen en zo de provinciestedjes en het platteland bereikten.

opgepropt van volk dat het dansen bijna onmogelijk is, doch naar mate de vreemde leden veel vertrekken gaat het beter en er wordt rustig en vrolijk rondgesprongen tot 11 uur wanneer op bevel der politie en zonder den minsten tegenstand het bal geëindigd wordt". 11u is de aftocht klok voor de cafés en danszalen. Dat lezen we allemaal in het verslag van het festival van 1874.

4. De balkaart of wat werd er gedanst in Erps

Het verslag van zondag 26 april 1874 gaf het volgende:

"Iets merkwaardigs is het prachtige Ordre du Bal gemaakt door Mr. Emiel Flament. In eenen krans verbeeldende de teekening der plakken zijn de volgende dansen aangeduid welke zullen uitgevoerd worden:

1. Partie
- 1 Valse
- 2 Quadrille
- 3 Polka
- 4 Schottisch
- 5 Quadrille
- 6 Polka
- 7 Quadrille
- 8 Mazurka

2. Partie
- 1 Redowa
- 2 Quadrille
- 3 Varsoviene
- 4 Quadrille des lancers
- 5 Polka
- 6 Valse
- 7 Quadrille
- 8 Galop".

5. Waar mocht er gedanst worden?

De geestelijkheid verzette zich op het einde van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw tegen twee zaken:

1. bals of 'gemengde ontspanning'
2. gemengd toneel. Bij katholieke fanfares moesten de vrouwenrollen door mannen gespeeld worden.

In Erps had men twee fanfares: De Eendracht en de Xaverianen of de 'Suskes'. De 'Suskes' waren katholiek en hadden de deken van Erps als voorzitter. Bij hen werd er geen bal gehouden. Hubert Verboomen, één van de leden van de 'Suskes' te Erps, vertelde mij hoe jaloers ze waren op 'De Eendracht' omdat daar bal gehouden werd. Daar

HEEMDAG 2008

Op zaterdag 4 oktober organiseert Heemkunde Vlaanderen haar jaarlijkse heemkundige studie- en ontmoetingsdag, op de mijnsite C-mine te Genk-Winterslag. Het thema is 'Beschreven land, de natuurlijke relatie tussen erfgoed en landschap'. Beslist een leerrijke studiedag (aanvang 10 u.) in het Nationaal Park Hoge Kempen, een natuurreservaat van meer dan 5700 ha.

Inschrijven kan via www.heemkunde-vlaanderen.be.

■ ■ ■

HALLOWEEN... WADESADDE?

Zoals in het artikel rond november reeds aangehaald, werd in het Keltische Europa begin november Samhain gevierd – wat ook het nieuwe jaar inluidde. Na de kerstening van Europa (in de late middeleeuwen) werd Samhain "All Hallows' Eve" genoemd wat vrij vertaald zoveel betekent als "de avond voor Allerheiligen". "Hallow" is een oud-Engels woord voor "heilig". Van Hallows'Eve naar Halloween is maar een kleine stap. Het was vooral in het oude Ierland dat deze avond met bijzondere luister werd gevierd. Het is ook in Ierland dat de oude Keltische gebruiken langst stand hebben gehouden. Toen halfweg de 19de eeuw (1845 – 1850) de aardappeloogst in Ierland mislukte, emigreerden zowat 700.000 Ieren naar Amerika waar ze meteen hun eigen tradities en gebruiken introduceerden (wat bij immigratie nogal eens meer gebeurt): hun traditie rond Halloween en de Jack o'Lanterns. En omdat ze Amerika gemakkelijker aan pompoenen konden komen dan aan rapen en andere klassieke knollen was de overgang naar dat lichtjesfeest niet moeilijk. Een beetje jammer dat we het hier in Europa zo dunnetjes hebben geherkopieerd.

In Amerika bleef Halloween een oogstfeest en het definitief afsluiten van de zomer wat alweer verwijst naar de oude Keltische gebruiken waar we het later nog zullen over hebben...

(jds)

Bron:

Wat is er van november (van Halloween tot Sint Andreas) – samengesteld door Luc Van Liedekerke – uitgegeven door scholengemeenschap Sint Franciscus – ISBN 90 – 13970 NUGI 601.

VERSLAG

BRABANTS LANDJUWEEL in Moergestel, Nederland

Het Brabants Landjuweel is een zevenjaarlijkse organisatie bij onze noorderburen. Op 7 september togen wij naar het Gildeterrein in Moergestel (deelgemeente van Oisterwijk, nabij Tilburg). Het geheel is zeer professioneel aangepakt en de jeugd heeft een opvallende inbreng, zowel in de organisatie als bij de beoefening van de zich vernieuwende gildentradities. Met de nodige Nederlandse flair werd voor de slogan 'het spektakel dat je raakt' gekozen.

In de rand van het Landjuweel werd 'Nederland Ontmoetingsland' gepresenteerd door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur. De opzet was om de bezoeker een reis (door een doolhof) te laten maken en aldus de Nederlandse geschiedenis en cultuurbrengers te leren kennen.

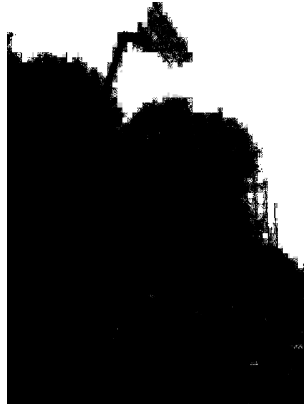
Via bemiddeling van IVV, VVG en VVKB werden twee Vlaamse volkskunstgroepen (Drieske Nijpers uit Sint-Gillis-Waas en De Kegelaar uit Wilrijk) afgevaardigd. Maar wegens het barslechte weer, werd kort na de middag 'Nederland Ontmoetingsland' afgelast. Jammer voor de 350 figuranten die ter plekke waren.

Gelukkig voor de organisatoren, klaarde de hemel tegen 14u30 toch wat op, zodat de Gildenwedstrijden probleemloos konden afgewerkt worden.

(mo)

De Kegelaar vond een alternatief in een bijtent en bracht een programma rond de mei.

De toeschouwers smaakten ten volle dit 'Spektakel dat je raakt'.

*Veel jongelui bij de proef
geweerschieten*

VOLKSDANS

ENKELE BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE VOLKSDANSEN IN VLAANDEREN

Verslagen van fanfarefestivals, balboekjes en lokale literatuur

1. Geen bal voor een katholieke fanfare of de visie van pastoor Broux van Meerbeek

Het verslag van het festival van De Eendracht (de verdwenen fanfare van 'de Polen') te Erps op 26 april 1874 bleef bewaard in het Erfgoedhuis Kortenberg. De twee Meerbeekse fanfares (De Ware Vrienden of 'de Duvelen' en De Jonge Fanfare of 'de Sussen') zouden aan het festival deelnemen, maar in de zitting van de Commissie van 8 april 1874 vinden we: "Mr. Broux, voorzitter der Fanfares te Meerbeek laat weten dat zij op hun besluit zijn teruggekomen, en dat zij aan den festival geen deel zullen nemen, ter oorzaak van het Bal". Broux is de pastoor van Meerbeek en de voorzitter van De Jonge Fanfare ('de Sussen'). Katholieke fanfares mochten geen bal houden.

2. De organisatie van een bal in 1874 in de zaal 'In de Roos' te Erps-Kwerps

De balzaal was in Erps in de Peperstraat 'In de Roos' bij Vandenborne-Roos herberg en gareelmaker' populair 'bij Gareel'. De Heer Bournons moest ervoor zorgen dat er 'draperies, luster of kroonluchter en lanternes venitiennes' op het bal waren. De bougies zouden afzonderlijk betaald worden. Bournons ging de luster en de lanternes naar Mechelen halen. De draperies dienden eerst in de kiosk van Kwerps voor het festival en werden dan overgebracht naar de danszaal voor het bal. Zo besloot het bestuur van de fanfare De Eendracht van Erps in zitting van 25 april 1874.

Om 8 uur 's avonds werd het bal geopend. De commissie was niet erg tevreden over de versiering: "Gelijk gezegd laat de versiering van het bal veel te wensen over en de luster is bijzonderlijk armzalig, en vele personen zullen hunne klederen gevlekt hebben door het afdruppen der bougies."

3. Dringen om te dansen, want om 11 uur luidde de aftochtklok

"Nauwelijks zijn de deuren geopend of het wachtende en van ongeduld reeds morrende volk, stroomt er binnen". "In het begin is de zaal zoo